

ПРОТОКОЛ

об'єднаного засідання Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (46-те засідання) та Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – банківських установ (8-ме засідання)

м. Київ, Держфінмоніторинг

05 липня 2018 року

Засідання проводив директор Департаменту координації системи фінансового моніторингу Глущенко Олександр Олександрович.

За результатами обговорення питань порядку денного вирішили:

1. Взяти до відома інформацію Держфінмоніторингу стосовно формування складу Робочої групи з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ та аналізу ефективності заходів, що вживаються ними для запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення (далі – робоча група). За результатами опрацювання документів, які надійшли від організацій та установ, а також відповідно до пункту 6 Положення про Робочу групу до її складу включено Асоціацію «Всеукраїнська асоціація ломбардів», Асоціацію «Українська федерація убезпечення», Асоціацію «Українські фондові торговці», Нотаріальну палату України, Національну Асоціацію Недержавних пенсійних фондів України та Адміністраторів недержавних пенсійних фондів, Лігу страхових організацій України.

2. Взяти до відома інформацію учасників Робочої групи щодо узгодження спільної позиції стосовно недоцільності виокремлення професійних об'єднань суб'єктів первинного фінансового моніторингу, які об'єднують учасників фондового ринку в окрему Робочу групу з розгляду проблемних питань суб'єктів первинного фінансового моніторингу – небанківських установ.

3. Взяти до відома інформацію учасників Робочої групи щодо узгодження спільної позиції з наступних питань:

Питання 1. Щодо забезпечення дотримання вимог Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» (далі – Закон) під час визначення підстав вживати до осіб, які перебувають або перебували на посадах, що не зазначені в чинній редакції пункту 25 частини першої статті 1 Закону, заходів фінансового моніторингу як до національних публічних діячів (безвідносно до того, чи були такі посади віднесені до посад, перебування на яких мало наслідком визнання таких осіб національними публічними діячами в минулому).

Виключний перелік фізичних осіб, які виконують або виконували визначені публічні функції в Україні і є національними публічними діячами визначений пунктом 25 частини першої статті 1 Закону. Після прийняття Закону в 2014 році, внаслідок прийняття нових законодавчих актів, у зазначену норму вносились ряд змін, метою яких було розширення або звуження переліку посад фізичних осіб віднесених до національних публічних діячів.

Так, зокрема, редакція Закону на момент прийняття в 2014 році містила норму про віднесення до національних публічних діячів державних службовців, посади яких віднесені до першої категорії посад. Після набрання чинності Закону України «Про державну службу» (01 травня 2016 року) до національних публічних осіб віднесено державних службовців, посади яких належать до категорії «А». Внаслідок цього ряд посад, які раніше були віднесені до першої категорії посад державної служби, не ввійшли до переліку посад державних службовців категорії «А». Фізичні особи, які займають або займали такі посади, як голови обласних державних адміністрацій, голова Київської міської державної адміністрації, Глава Адміністрації Президента України та його заступники, голови та члени деяких державних колегіальних органів та ряд інших посад, на теперішній час не є національними публічними діячами.

Тому, суб'єкти первинного фінансового моніторингу до фізичних осіб, які займають або займали посади, які більше не відносяться до національних публічних діячів, не можуть застосовувати абзац 4 частини четвертої статті 6 Закону, встановлювати їм високий ризик та вживати додаткові заходи обачності, передбачені пунктом 2 частини п'ятої статті 6 Закону.

Водночас, згідно з пунктом 4 частини другої статті 6 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані забезпечувати у своїй діяльності управління ризиками та розробляти критерії ризиків. Також, відповідно до частини першої статті 11 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані здійснювати управління ризиками з урахуванням результатів ідентифікації, верифікації та вивчення клієнта, послуг, що надаються клієнту, аналізу операцій, проведених ним, та їх відповідності фінансовому стану і змісту діяльності клієнта. В рамках реалізації цих зобов'язань суб'єкт первинного фінансового моніторингу з'ясовує, зокрема, мету і характер ділових відносин клієнтів, оцінює їх фінансовий стан,

репутацію, визначає (виявляє) ризики клієнтів та здійснює їх оцінку.

Визначення терміну «управління ризиками» міститься в пункті 43 частини першої статті 1 Закону, а саме – це заходи, які здійснюються суб'єктами первинного фінансового моніторингу, із створення та забезпечення функціонування системи управління ризиками, яка передбачає, зокрема, визначення (виявлення), оцінку (вимірювання), моніторинг, контроль ризиків, з метою їх зменшення.

Відповідно до частини третьої статті 6 Закону суб'єкти первинного фінансового моніторингу під час здійснення управління ризиками враховують рекомендації, визначені чи надані відповідними суб'єктами державного фінансового моніторингу, які згідно з Законом виконують функції державного регулювання і нагляду за такими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Так, зокрема, пункт 32 Положення про здійснення банками фінансового моніторингу затвердженого постановою правління Національного банку України від 26 червня 2015 року № 417 містить норму, яка дає банку право встановлювати високий рівень ризику клієнтам, у разі встановлення:

- негативного рівня репутації клієнта,
- факту невідповідності фінансової(их) операції(ій) фінансовому стану та/або змісту діяльності клієнта,
- неможливості з'ясування факту відповідності/невідповідності фінансової(их) операції(ій) фінансовому стану; з'ясування суті і мети фінансової(их) операції(ій),
- виникнення сумнівів у достовірності чи повноті наданої інформації клієнта, у тому числі на період поглибленої перевірки такого клієнта.

Таким чином, якщо суб'єкт первинного фінансового моніторингу встановить, що клієнт займає або займав посаду, яка раніше відносилась до національних публічних діячів, та фінансові операції цієї особи можуть наражати його на ризики, пов'язані з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму та фінансуванням зброї масового знищення, суб'єкт первинного фінансового моніторингу має право встановити такому клієнту високий ризик та вживати відповідні заходи. Разом з тим, зазначені заходи не повинні ототожнюватися із заходами, які передбачені пунктом 2 частини п'ятої статті 6 Закону, тобто із додатковими заходами обачності як до національних публічних діячів.

Питання 2. Чи необхідно проводити уточнення інформації по клієнту (а саме даних, наданих при ідентифікації) при кожному проведенні фінансової операції по клієнту, що підлягає обов'язковому фінансовому моніторингу?

Відповідно до підпункту 2 частини другої статті 6 Закону суб'єкт первинного фінансового моніторингу зобов'язаний здійснювати ідентифікацію, верифікацію клієнта (представника клієнта), вивчення клієнта та уточнення

інформації про клієнта у випадках, встановлених Законом.

Наприклад, до клієнтів високого ризику згідно із підпунктом «г» пункту другого частини п'ятої статті 6 Закону уточнення інформації повинно проводитися не рідше одного разу на рік.

Водночас, пунктом 5.2 розділу V Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг № 25 від 05.08.2003 визначено, що проведення заходів, спрямованих на уточнення інформації щодо ідентифікації клієнтів здійснюється установою у разі зміни інформації або закінчення строку дії документів, на підставі яких вона проводилась.

Отже, враховуючи вищенаведене, обов'язків суб'єкта первинного фінансового моніторингу здійснювати уточнення інформації по клієнту при кожному проведенні фінансової операції, що підлягає фінансовому моніторингу, законодавством не передбачено.

Разом з тим, слід зазначити, що суб'єкт первинного фінансового моніторингу відповідно до вимог частини третьої статті 6 Закону зобов'язаний, зокрема, самостійно проводити оцінку ризику своїх клієнтів з урахуванням критеріїв ризиків, визначених центральним органом виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму та суб'єктами державного фінансового моніторингу, що здійснюють державне регулювання та нагляд за діяльністю відповідних суб'єктів первинного фінансового моніторингу, під час здійснення їх ідентифікації, а також в інших випадках, передбачених законодавством та внутрішніми документами з питань фінансового моніторингу.

Таким чином, в рамках виконання обов'язку щодо управління та оцінки ризиків клієнтів (стаття 11 Закону) суб'єкт первинного фінансового моніторингу з урахуванням отриманих результатів ідентифікації, верифікації та вивчення клієнта, послуг, що йому надаються, аналізу операцій, проведених ним, та їх відповідності фінансовому стану і змісту діяльності на власний розсуд може визначати необхідність проведення уточнення інформації по клієнту з метою вжиття застережних заходів.

Питання 3 Чи необхідно проводити ідентифікацію та верифікацію клієнта при укладенні електронного полісу на суму понад 5000 гривень (туристичне, майнове страхування (квартири великої площі), тощо)?

Відповідно до частини третьої статті 9 Закону ідентифікація та верифікація клієнтів здійснюється суб'єктами первинного фінансового моніторингу, зокрема, у разі:

встановлення ділових відносин (за винятком ділових відносин, встановлених на підставі договорів страхування за видами страхування іншими, ніж страхування життя, за якими клієнтом є фізична особа та загальний страховий платіж не перевищує 5000 гривень або суму еквівалентну зазначеній

в іноземній валюті).

Згідно із пунктом 12 частини першої статті 1 Закону ділові відносини – це відносини між клієнтом та суб'єктом первинного фінансового моніторингу, що виникли на підставі договору (у тому числі публічного) про надання фінансових або інших послуг.

При цьому, законодавством не визначено форми правочинів, на підставі яких встановлюються ділові відносини з клієнтами (паперова чи електронна форма), які є підставою для ідентифікації та верифікації клієнтів суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Таким чином, відповідно до вимог статті 9 Закону при укладенні електронного страхового полісу на суму понад 5000 гривень щодо туристичного чи майнового страхування клієнта - фізичної особи, суб'єкти первинного фінансового моніторингу зобов'язані ідентифікувати та верифікувати такого клієнта.

Питання 4. Щодо особливостей застосування вимог статті 17 Закону до осіб, які включені до переліку осіб, пов'язаних з провадженням терористичної діяльності або щодо яких застосовано міжнародні санкції?

Відповідно до частини третьої статті 17 Закону Держфінмоніторинг у разі виникнення підозр може прийняти рішення про зупинення видаткових фінансових операцій на строк до п'яти робочих днів.

При цьому частиною четвертою статті 17 Закону визначено, що у разі зупинення видаткових фінансових операцій відповідно до частини третьої цієї статті Закону, прибуткові фінансові операції не зупиняються.

Крім того, обов'язок зупинити виключно видаткові фінансові операції поширюється і на рішення про подальші зупинення видаткових фінансових операцій, прийняті Держфінмоніторингом відповідно до частини п'ятої статті 17 Закону, якщо попереднє рішення приймалося Держфінмоніторингом відповідно до частини третьої цієї статті Закону.

Таким чином, статтею 17 Закону чітко визначено, що суб'єкти первинного фінансового моніторингу у разі отримання рішень Держфінмоніторингу про зупинення видаткових операцій відповідно до частини третьої та про подальше зупинення видаткових фінансових операцій відповідно до частини п'ятої цієї статті Закону, зобов'язані зупинити виключно видаткові фінансові операції.

Питання 5. Чи зобов'язаний суб'єкт первинного фінансового моніторингу встановлювати ділові відносини з неприбутковими організаціями лише з дозволу керівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу?

Суб'єкт первинного фінансового моніторингу згідно із частиною шостою статті 6 Закону щодо неприбуткових організацій, у тому числі благодійних, зобов'язаний вживати заходів для обмеження ризику їх використання з метою легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або

фінансування тероризму чи фінансування розповсюдження зброї масового знищення, зокрема на підставі рекомендацій відповідного суб'єкта державного фінансового моніторингу, який відповідно до цього Закону виконує функції державного регулювання та нагляду за суб'єктом первинного фінансового моніторингу.

Так, наприклад, пунктом 5.6 розділу V Розпорядження Національної комісії, що здійснює державне регулювання ринків фінансових послуг № 25 від 05.08.2003 встановлено, що якщо під час первісної ідентифікації або вивчення клієнта (особи, яка діє від його імені) установа встановила відношення клієнта до публічних діячів, або пов'язаних з ними осіб, або до благодійної або неприбуткової організації, вона повинна, зокрема, отримати дозвіл керівника або особи, яка виконує його обов'язки, на встановлення ділових відносин з таким клієнтом.

Таким чином, суб'єкти первинного фінансового моніторингу щодо яких державне регулювання і нагляд у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення здійснюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, зобов'язані встановлювати ділові відносини з неприбутковими організаціями лише з дозволу керівника суб'єкта первинного фінансового моніторингу.

**Директор Департаменту координації
системи фінансового моніторингу**

О. Глущенко

ПОГОДЖЕНО

Перший заступник Голови

І. Гаєвський